

Daco et uxori mea *Eximosa*» (*DiplCatVic* 60, §61); 941: «sorores meas *Exemosa* et ---» (bis, *Cart. St. Cugat* I, 17).

Donà també la variant *Eixamús* que ja vaig indicar en la *DECat.* II, 1157: la vidua del Príncep de Tarragona atorga a Berenguer i Tomàs *Eixamus* el lloc de *Burgà*, te. de Reus perquè el repoblin (Font Rius, *C.d.p.* §104, on se cita també un Petrus de *Eixamus*). a. 1186: Berenguer *Eixamuz* és un dels signants de la *c.d.p.* de la ciutat de Reus (*op.cit.* 250.8).

XAN, Recingles de ~

Oit a Castell-de-Castells (XXXIV, 160.6). No se li veu bona explicació com mossàrab, per més que el caràcter del lloc faci pensar en CINCTUS i no s'oposaria absolutament al de CĪNNUS 'signe', 'entrecelles', però ni amb aquest ens explicariem la *a*, ni amb l'altre això ni la manca de *-t*, que ens ho treuen del cap. Ens pot orientar el nom d'un morisc *Chanol* registrat c. 1600 a Senija perquè li batejaren una criatura (XXXIV, 105.20). Nom que coincideix amb *šanûn*, *šānnûn*, i fem. *-ûna* usuals a Algèria (*GGAlg*), en els quals la *-n* no recolzada es podia dissimular en *-l*. Ara bé, això ens orienta cap a l'arrel *šānn*, ben coneguda en el sentit de 'atacar a cavall': de la qual *RMa.* registra deriv. *šānan*, juntament amb *šanû'a* trad. 'rancor', car s'hi degué mesclar el parònim *š-n* 'odiar'; ara bé, també en *RMa.* en trobem el derivat *šānn*, traduït pel cat. *guerra*. Aquesta ha de ser l'etim. de *Xan*, en aquestes encinglerades valls on els moriscos d'*Alazrac* en el S. XIII, i els del 1600 feren sangonent resistència. Poden venir d'això mateix o d'una altra forma d'aquesta arrel *Caseta* de la *čāna* de Sta. Pola (XXXVI, 128.14, 24). I en el NP fem. *lā čānānā* que anoto a Valls (XLVI, 1.20).

XARDELL (i Jardí)

Si bé NP, n'anticipem ací una nota, en atenció a l'antiguitat i caràcter poc accessible. *Xardell* fou nom de moriscos de la zona Ebre-Priorat. En el Capbreu d'Entença (princ. S. XIV). «Al *Xardeyb*», f° 37v^o «Mahomet *Xardeb*» 37°; i nom de dona, per cert amb un altre vocalisme: «<M>ariem *Xordella*» 38°, p. 251. Com que la major part de les dades d'aquest Capbreu són del vast terme antic de Tivissa, i el cogn. *Jardí* té més arrelament a Tivissa que enlloc i a penes es troba més al Nord.¹

¹ L'eminent físic Ramon Jardí i Borràs (n. 1881) era de Tivissa; el *DAG.* el dona com propi de València, i *AlcM* a penes el troba més que a Torrent. Altres juristes Jardí Miquel crec que eren de la mateixa família que el físic. Aquest preparà les dades de

l'erudita obra «Fulls d'història de Tivissa» p.p.Bru Borràs per pòstumament relacionar-lo amb aquell nom morisc; aquest no crec que sigui d'arrel mossàrab: l'alternança radical *šā/šō* indueix més aviat a un origen aràbic. En particular, de la productiva arrel de l'arab general per a 'rosegar, pelar, allisar' (*ğard*: 'radere, rodere» *RMa.*, 79), d'on *ğurd* 'ratolí, rata' («*mus*» *RMa.*) a Aràbia i a Algèria consta com NP del derivat *ğuraidī* (*GGAlg.* 132b) que Hess 15a tradueix 'rateta' (Kleine Ratte), *Miğraid* i *ğērād* a Aràbia, aquest a tots dos països (*GGAlg.* 31b), així, amb caràcter no diminutiu, un *ğardī* correspondria al diminutiu *ğuraidī*. Cert que les formes documentades en el S. XIV són amb *x-*, llur term. *-ell*, *-ella* no deu ser la del dim. català, sinó la del «superlatiu islàmic»; aquesta *Xordella* seria, doncs *ğurd el-Lab* 'la insigne rateta'; en *Jardí* s'hauria conservat la *ğ* sonora de l'ètimon, i *Xardell* presentaria una forma de compromís entre l'una i l'altra variant; la *x-* dels noms del Capbreu potser per una contaminació, sigui del cat. *eixordar*, sigui d'una arrel aràbiga parònima *šrd* que també ha produït NPP: el dim. *šurājjida* a Aràbia, i *šarrāda* allí i a Algèria (Hess, *GGAlg.* 104b).

ELS XAREUS

Pda. rural de l'extrem Migjorn, oït al Palamó *es čaręus* (XXXVI, 113.21), o *es čeręus* (100.6). I a St. Vicent del Raspeig «Ca's *Xareus*» (XXXVI, 100.6). Recorda molt *xaraib*, pl. de *xarēba* «hiho seco abierto» (*PAlc.*) és mot de la família de l'ar. *šrh* 'tallar, migpartir', que ha donat el nom de les figues en aquestes condicions, *xareca*, *xalefa* etc. (*DECat.* IX, 465), sols que així no expliquem la *y*: es comprendria potser que el mossàrab en vagi fer *Xarebo* però és molt arbitrari. Com que la figa seca és de mal menjar (per això mall. *xarec*, *-ca*, 'dolent'), imaginem que les amaressin de *xāriba* «bevedora» (*PAlc.*, 116a16). En *El Tempir* revista d'Elx (1994) veig recepta de figues albardades, que ja vénen a ser això (sinó que en lloc de vi hi posen licor, nous, flor de farina etc.). Es podrien dir *aš-šareib*, *aš-šarāb*, refós *aš-šarīb* i vocalitzat *-eus*.

LA XARQUIA

Nom conegut, sobretot a la Ribera Alta del Xúquer: *la Charquia*, pda. ant. te. Antella (*GGRV* val. II, 89, 952) poblat avui desaparegut, en el camí de Sumacàrcer, a 2 k. del poble; jo vaig anotar a Antella *la čarkia* (XXXI, 133. 7, i 8), com una pda. extensa, un poc elevada a la dr. de la crtra. que va a Tous des del k. 2 al 6. Ara bé ja es troba *Xarquia* en el *Rept.*